

KONKURS Z JEZYKA POLSKIEGO

DLA UCZNIÓW SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Z WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

W ROKU SZKOLNYM 2021/2022

I. CELE KONKURSU

1. Poszerzanie horyzontów wiedzy uczniów szkoły podstawowej w zakresie języka polskiego, literatury i dziedzin pokrewnych, niezbędnych do dojrzałej analizy i interpretacji tekstów literackich.
2. Rozwijanie pasji poszukiwania wartości estetycznych literatury i języka.
3. Charakterystyka pojęć i motywów: *nadziei, tożsamości, domu, rodziny, społeczeństwa, piękna, prawdy, szacunku dla drugiego człowieka* jako uniwersalnych wartości, występujących w różnych tekstach literackich i dziełach sztuki.
4. Zwrócenie uwagi na potrzebę refleksji egzystencjalnej (ze szczególnym uwzględnieniem refleksji aksjologicznych, tożsamościowych i obywatelskich), czyli umiejętność zadawania ważnych pytań i sztukę poszukiwania istotnych odpowiedzi. Kształtowanie świadomości istnienia zarówno uniwersalnych wartości kulturowych, jak i zmiennych, typowych dla danej epoki, sposobów postrzegania świata i człowieka.
5. Rozbudzanie pasji i przygody subiektywnej, kreatywnej interpretacji tekstów literackich oraz umiejętności skutecznego, przedmiotowego argumentowania własnych sądów na podstawie uzasadnionych przesłanek.
6. Podnoszenie poziomu wiedzy o języku i rozwijanie umiejętności uważnej i kompetentnej lektury oraz sprawnego posługiwania się językiem w wypowiedzi pisemnej.
7. Pogłębianie umiejętności samodzielnego i dojrzałego odbioru różnych tekstów literackich, w tym również tekstów kultury popularnej.
8. Zwrócenie uwagi na praktyczny charakter wiedzy o języku i literaturze.
9. Kształtowanie postawy humanisty, wrażliwego etycznie i estetycznie odbiorcy dzieł kultury, rozumiejącego, że uczestnictwo w kulturze pomaga lepiej rozumieć siebie i otaczający nas świat. Promowanie szerokich zainteresowań humanistycznych i wybitnych uzdolnień młodzieży.
10. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.
11. Rozwijanie zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym.

II. ZAKRES WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI WYMAGANY NA WSZYSTKICH ETAPACH KONKURSU

Uczestnicy konkursu powinni wykazać się wiedzą i umiejętnościami obejmującymi i poszerzającymi treści podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w części dotyczącej przedmiotu język polski, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.

<https://cke.gov.pl/egzamin-osmoklasisty/podstawa-programowa/>

Od ucznia wymaga się znajomości lektur z podstawy programowej oraz tekstów kultury zawartych w wykazie dołączonym do programu wraz z odpowiednimi kontekstami biograficznymi, historycznymi, kulturowymi (w tym także takich, które nie są lekturami konkursowymi lub ich fragmentami) na poziomie dosłownym, metaforycznym i symbolicznym.

Na wszystkich etapach konkursu uczeń powinien wykazać się wiedzą i umiejętnościami z zakresu:

- kultury czytania i kompetencji lekturowej; umiejętności orientowania się w tekstach o różnym stopniu komplikacji, właściwego reagowania na różne funkcje języka, odbioru znaczeń metaforycznych;
- pogłębionej analizy oraz interpretacji tekstów kultury;
- precyzyjnego i rzeczowego formułowania pisemnych odpowiedzi, budowania krótkich, spójnych i logicznych wypowiedzi adekwatnych do poleceń;
- formułowania dojrzałych, uzasadnionych sądów, tworzenia komentarza wynikającego z wnikliwej lektury tekstów kultury;
- uwzględniania w analizie specyfiki tekstów kultury przynależnych do następujących rodzajów sztuki: literatury, filmu, muzyki, sztuk plastycznych (np. plany filmowe, gatunki muzyczne, malarskie);
- podejmowania dyskursu porównawczego, reinterpretowania znanych mitów, symboli w dialogu między tekstami kultury, porównywania funkcjonowania tych samych mitów, motywów w różnych utworach literackich;
- znajdowania w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, piosenkach) nawiązań do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych, wskazywania przykładów mieszania gatunków i wyjaśniania sensu takich działań artystycznych;
- przedstawienia propozycji odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnienia jej;
- stosowania ze zrozumieniem pojęć dotyczących wartości pozytywnych i ich przeciwieństw oraz określania postaw z nimi związanych, np. piękno-brzydota, dobro-zło;

- formułowania na podstawie podanych tekstów kultury podstawowych, ponadczasowych zagadnień egzystencjalnych, np.: miłości, przyjaźni, przemijania, cierpienia, lęku, nadziei, wiary, samotności, bezdomności, powołania, godności, poczucia wspólnoty, solidarności, sprawiedliwości, patriotyzmu, niepodległości, wolności, dziedzictwa, tożsamości; domu, rodziny, piękna, prawdy, szacunku dla drugiego człowieka;
- posługiwania się poprawnym, bogatym językiem dostosowanym do sytuacji komunikacyjnej, w tym poprawnego stosowania związków frazeologicznych;
- rozpoznawania słownictwa ogólnonarodowego i słownictwa o ograniczonym zasięgu (archaizmy, kolokwializmy, neologizmy, gwary);
- odczytywania znaczeń słownictwa naukowego, zawartego w treści poszczególnych fragmentów lektur konkursowych;
- rozpoznawania relacji semantycznych i stylistycznych między wyrazami (synonimy, antonimy, eufemizmy);
- wskazywania środków stylistycznych i ich funkcji w tekście (zdrobnień, zgrubień, metafor, anafor, apostrof, oksymoronów, hiperboli, epifor, powtórzeń, pytań retorycznych, rymu, rytmu, onomatopei, różnych typów zdań i równoważników, paralelizmów);
- rozpoznawania intencji wypowiedzi;
- posługiwania się ze zrozumieniem pojęciami z dziedziny teorii literatury i wiedzy o kulturze (topos, mit, symbol, parabola, wiersz wolny, biały, sylabiczny, średniówka, przerzutnia, wersyfikacja, styl, stylizacja, antyteza, gatunki i rodzaje literackie, gatunki prasowe, filmowe i muzyczne);
- operowania słownictwem z określonych kręgów tematycznych (na tym etapie rozwijanym i koncentrującym się przede wszystkim wokół tematów: piękna i wartości estetycznych, pytań egzystencjalnych, rozwoju psychicznego, moralnego i fizycznego człowieka; społeczeństwa i kultury);
- rozpoznawania stylu wypowiedzi;
- dokonywania różnorodnych działań na cudzym tekście (np. streszczanie, parafrazowanie, sporządzanie notatki);
- tworzenia spójnych wypowiedzi poprawnych pod względem językowo-stylistycznym w formie dłuższej i krótszej, np. dedykacji, streszczenia, zaproszenia, notatki prasowej, hasła słownikowego i encyklopedycznego, opisu sytuacji, dzieła sztuki, przeżyć wewnętrznych, charakterystyki postaci filmowej, literackiej lub rzeczywistej, charakterystyki porównawczej, recenzji, rozprawki, eseju, opowiadania, listu, przemówienia, wywiadu;
- korzystania z zasobów bibliotecznych i innych źródeł naukowej informacji;
- dokonywania starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie, poprawienia ewentualnych błędów językowych, ortograficznych, interpunkcyjnych.

III. TEMAT PRZEWODNI KONKURSU W ROKU SZKOLNYM 2021/2022:

Motyw przewodni:

Im wyższa nadzieja, tym większa godność

ks. Józef Tischner

Dopóki jest nadzieja, piekła nie ma

ks. Józef Tischner

I ETAP (SZKOLNY)

Któż jednak powie, że za tymi chmurami nie ma słońca?

Bolesław Prus

1. Anna Kamińska, *Widok z gór*, [w:] tejsze, *Wiersze dla dzieci*, Wrocław 2000.
2. Jan Kochanowski, *Pieśń IX (Nie porzucaj nadzieje)*, [w:] tegoż, *Pieśni, Księgi wtóre*, dostępna: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/piesni-ksiegi-wtore-piesn-ix.html>
3. Czesław Miłosz, *Nadzieja*, [w:] tegoż, *Poezje*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2011, s. 257.
4. *Przypowieść o synu marnotrawnym. Ewangelia wg św. Łukasza*, rozdz. 15, w. 11–32, [w:] *Biblia Tysiąclecia*, tłum. o. Walenty Prokulski SI, Poznań 1983.
5. Janusz Stanisław Pasierb, *Przypowieść o ojcu*, [w:] tegoż, *Rzeczy ostatnie i inne wiersze*, Pelplin 2001, s. 9.
6. Eric-Emmanuel Schmitt, *Oskar i pani Róża*, tłum. Barbara Grzegorzewska, Kraków 2011.
7. Henryk Sienkiewicz, *Quo Vadis*, dostępna: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/quo-vadis.html>
8. Juliusz Słowacki, *Testament mój*, [w:] tegoż, *Wiersze i poematy*, Warszawa 1974, s. 43–44.
9. FILM: *Lion. Droga do domu*, reż. Garth Davis, 2016.
10. PIOSENKA: Marek Grechuta, *Krajobraz pełen nadziei*, płyta CD, 2005 EMI Music Poland.

II. EPAT (REJONOWY)

Nie jestem fanatykiem nadziei.

Tyle że ponoć bez niej nie ma człowieka.

Mariusz Szczygieł

1. Adam Asnyk, *[Miejmy nadzieję!]*, dostępny: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/asnyk-miejmy-nadzieje.html>
2. *Elementarz Jan Pawła II dla wierzącego, wątpiącego, szukającego*, teksty wybrał i ułożył K. Dybciak, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2001, s. 57-62.
3. Ignacy Krasicki, *Nadzieja i bojaźń*, dostępny: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/nadzieja-i-bojazn-bajki-nowe.html>

4. Bolesław Leśmian, *Szewczyk*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, Gdańsk 2000, s. 37.
5. Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, BN I/83, Wrocław 2018.
6. Grażyna Plebanek, *Słowa na pandemię*, [w:] Autorzy zebrani, *Nadzieja*, Warszawa 2020, s. 318-325.
7. Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książe*, przeł. J. Szwykowski, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA, Warszawa 2010.
8. Julian Tuwim, *Zieleń*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, oprac. M. Głowiński, Kraków 1969, s. 155–162.
9. PIOSENKA: Krzysztof Iwaneczko, *Szara godzina*, sł. E. Bryll, TELEDYSK/FOTOGRAFIE: Arkadiusz Gola, koncepcja i montaż: Michał Szalast, dostępny: <https://www.youtube.com/watch?v=8g9DmMIXeIg>
10. FILM: *Chce się żyć*, reż. Maciej Pieprzyca.

III ETAP (WOJEWÓDZKI)

Nadzieja nie jest „matką głupich”, ale wtajemniczeniem mądrych.

ks. Jan Twardowski

1. Zbigniew Herbert, *Modlitwa Pana Cogito - podróżnika*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, wybór Ryszard Krynicki, Kraków 2005, s. 242.
2. Jan Paweł II, *Bezsilność Boga?*, [w:] *Przekroczyć próg nadziei. Jan Paweł II odpowiada na pytania Vittoria Messoriego*, Lublin 1994, s. 65-67.
3. Jan Kasprówic, *Rozmawiała się ma dusza*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, Kraków 1990, s. 354.
4. Hanna Krall, *Ludzie może i nie są źli...*, [w:] *100/XX Antologia polskiego reportażu XX wieku*, tom II, red. M. Szczygieł, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2014, s. 302-314.
5. Andrzej Stasiuk, *Do czego służy okno*, [w:] Autorzy zebrani, *Nadzieja*, Warszawa 2020, s. 74-77.
6. Melchior Wańkowicz, *Ziele na kraterze*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 1997.
7. Stefan Żeromski, *Szyfowe prace*, dostępne: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/szyfowe-prace/>
8. PIOSENKA: Antonina Krzysztoń, *Modlitwa o poranku*, TELEDYSK/FOTOGRAFIE: Arkadiusz Gola, koncepcja i montaż: Michał Szalast, dostępny: <https://www.youtube.com/watch?v=-pd6L4Rz7iU>
9. PIOSENKA: Marek Grechuta, *Żyj tą nadzieją*, płyta CD, 2005 EMI Music Poland.
10. SPEKTAKL TEATRALNY: Uwzględniający przesłanie nadziei. Do wyboru z zasobów <https://ninateka.pl/> lub <https://vod.tvp.pl/sub-category/teatr,30798054>

IV. LITERATURA POMOCNICZA DLA UCZNIĄ

1. *Polszczyzna na co dzień*, red. Mirosław Bańko, PWN, Warszawa 2006.
2. Marek Bernacki, Marta Pawlus, *Słownik gatunków literackich*, Wydawnictwo Park Edukacja, Bielsko-Biała 2005.
3. Stanisław Bortnowski, *Warsztaty dziennikarskie*, Wydawnictwo Stentor, Warszawa 2007.
4. Katarzyna Kłosińska, *Co w mowie piszczy?*, Wydawnictwo Publicat, Poznań 2013.
5. Władysław Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1985.